

บทความวิจัย

การศึกษาองค์ประกอบความพร้อมชุมชนสำหรับการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษา พื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ

ชัยยุทธ นิธิธีรพัชร¹ และธนิยน์นันท ธีรพัฒน์²

¹สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมการเทคโนโลยีดิจิทัล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

อีเมล: chunyarat.n@ap.tu.ac.th, เบอร์โทร. 097-9193642

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบความพร้อมชุมชนในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือสำหรับการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ จำนวน 400 ราย โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตรของ Khazanie กรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอนและไม่ทราบค่าสัดส่วนของประชากร จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของเกณฑ์การประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว โดยการสกัดตัวแปรด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด และหมุนแกนเพื่อให้ตัวแปรทั้งหมดถูกจัดลงในองค์ประกอบที่เหมาะสมด้วยวิธี Varimax with Kaiser Normalization ซึ่งกำหนดให้ค่าไอเกนต้องมากกว่า 1 รวมถึงพิจารณาค่าความเข้ากันได้ของตัวแปร โดยเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.300 และแต่ละองค์ประกอบต้องประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป สามารถจัดตัวแปร จำนวน 48 ตัวแปร เข้าสู่องค์ประกอบได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ วินัยชุมชน และการสื่อสาร 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและความรู้ที่จำเป็น 3) คุณธรรมและความเป็นเจ้าของ 4) การปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ 5) โครงสร้างพื้นฐานและความเป็นผู้นำ 6) การผลิตและการตลาด 7) ความต่อเนื่อง และ 8) ปัจจัยอื่น ๆ

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว, พื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ, องค์ประกอบความพร้อมชุมชน

Received: November 5, 2022, Revised; October 17, 2022, Accepted; October 24, 2022

A STUDY OF COMMUNITY READINESS COMPONENT FOR COMMUNITY DEVELOPMENT TOWARDS TOURISM: A CASE STUDY OF THE NORTH THONBURI DISTRICT AREA

Chunyarat Nititerapad^{1*} and Tanainan Tanantpapat²

¹*Department of Innovative Real Estate Development, Faculty of Architecture and Planning,
Thammasat University*

²*Management of Digital Technology Innovation, Graduate School, Southeast Asia University
E-mail: chunyarat.n@ap.tu.ac.th, Tel. 097-9193642*

Abstract

This research aims to study the community readiness component of communities in the North Thonburi district area for community development toward tourism. Data were collected from 400 people living in various communities in the North Thonburi district area by convenient sampling. The sample size can be determined from Khazanie's formula in case of the exact population size and the proportion of the population is unknown. Then, data were analyzed by descriptive statistics and Exploratory Factor Analysis.

The research found that the Exploratory Component Analysis of readiness and expectations of communities in the North Thonburi district area for community development toward tourism by extracting variables by Principal Component Analysis, Correlation Matrix, and rotated the axis by using the Varimax with Kaiser Normalization method, which requires that the eigenvalue must be greater than 1, including considering the compatibility of the variables by selecting the factor loading greater than 0. Each component must consist of at least 2 variables. Exploratory factor analysis, which imported 48 variables, can be grouped into 8 components, which are 1) management, community discipline, and communication, 2) third-party support and necessary knowledge, 3) morality and ownership, 4) adaptation to the situation, 5) infrastructure and leadership 6) production and marketing 7) continuity, and 8) other factors.

Keywords: *Community Development Towards Tourism, Community Readiness Component, North Thonburi District Area*

บทนำ (Introduction)

กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศไทยในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านคมนาคมขนส่ง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ผ่านมานโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมืองและการลงทุนของภาคเอกชน ส่งผลให้กรุงเทพมหานครเป็นมหานครที่มีการเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นเมืองที่มีความหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณโดยรอบแนวรถไฟฟ้าในเขตพื้นที่ใจกลางเมือง

ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยบรรจุแนวความคิดใหม่ ๆ ที่เพิ่งนำมาใช้ เช่น การพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ (Planned Unit Development: PUD) มาตรการโอนสิทธิการพัฒนา (Transfer of Development Right: TDR) ทั้งในกรณีภายในบริเวณการใช้ประโยชน์ที่ดินเดียวกันและต่างบริเวณ มาตรการส่งเสริมการพัฒนาด้วยการเพิ่มอัตราส่วนพื้นที่อาคารรวมต่อพื้นที่ดิน (Floor to Area Ratio Bonus) เช่น การจัดให้มีพื้นที่สำหรับการเปลี่ยนถ่ายการสัญจร (Transit Facilities) ภายในระยะ 200 เมตรโดยรอบสถานีรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน การจัดให้มีพื้นที่ว่างเพื่อประโยชน์สาธารณะริมแม่น้ำเจ้าพระยา (River Front Open Space) การจัดให้มีสถานที่ดูแลเด็กและผู้สูงอายุในเวลากลางวัน (Day Care) ในอาคารพาณิชย์ อาคารสำนักงาน หรือโครงการที่อยู่อาศัย เป็นต้น (กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)

พื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือครอบคลุมพื้นที่ 8 เขตการปกครอง ประกอบด้วย เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตจอมทอง เขตบางกอกใหญ่ เขตบางกอกน้อย เขตบางพลัด เขตตลิ่งชัน และเขตทวีวัฒนา ทั้งนี้ จากการศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไป ลักษณะทางกายภาพ โครงสร้างที่สำคัญ สภาพแวดล้อมที่สำคัญ รวมทั้งข้อมูลเฉพาะแต่ละด้าน ตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ปัจจัยและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาพื้นที่ อันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ กลุ่มเขตกรุงธนเหนือพบว่าพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพ โดยเฉพาะมีจุดแข็งสำคัญด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมและมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักหลายแห่ง ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวสำคัญในพื้นที่ เช่น เส้นทางการท่องเที่ยว 5 ตลาดน้ำ เป็นต้น รวมถึงมีโครงการหรือกิจกรรมที่กระตุ้นการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง มีแหล่งวัฒนธรรมชุมชนที่สามารถพัฒนาสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีชุมชนที่มีอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตริมน้ำ มีภูมิหลังด้านภูมิประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น มีวัฒนธรรมที่เป็นจุดขายของชุมชน เช่น ชุมชนเกาะศาลเจ้า เขตตลิ่งชัน เป็นต้น มีการนำวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะมาปรับเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เช่น วิถีชีวิตของชาวสวนริมคลอง เป็นต้น มีชุมชนที่มีอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิตริมน้ำ มีพื้นที่ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตลอดจนมีชุมชนต้นแบบด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (กรุงเทพมหานคร, ม.ป.ป.)

จากนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมือง การลงทุนของภาคเอกชน แนวคิดใหม่ ๆ ที่นำไปสู่ข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร และการพัฒนาเชื่อมระบบขนส่งมวลชน ล้อราง และเรือ โดยมีถนนสายหลักและถนนสายรองหลายเส้นทางที่ทำให้สามารถเข้าถึงพื้นที่เกือบทั้งหมด อีกทั้งยังมีคลองที่สามารถพัฒนาเป็นเส้นทางสัญจรหรือเส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ รวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างเพียงพอ ตลอดจนจุดแข็งสำคัญด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้พื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือกลายเป็นพื้นที่หนึ่งในกรุงเทพมหานครที่มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว

ความพร้อมชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่เป็นหัวใจสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จตามแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาองค์ประกอบความพร้อมชุมชนในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือสำหรับการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว เพื่อหาแนวทางการพัฒนาและมาตรการในการแก้ปัญหา รวมถึงเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนต่อไป โดยตัวแปรความพร้อมชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ความพร้อมชุมชนด้านความร่วมมือและการบริหารจัดการ ความพร้อมชุมชนด้านการผลิตและการตลาด ความพร้อมชุมชนด้านคุณธรรมและความเป็นเจ้าของ ความพร้อมชุมชนด้านวัฒนธรรม ความพร้อมชุมชนด้านผู้นำชุมชน ความพร้อมชุมชน

ด้านกฎระเบียบและวินัยชุมชน ความพร้อมชุมชนด้านการสื่อสาร ความพร้อมชุมชนด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ความพร้อมชุมชนด้านความรู้ที่จำเป็น และความพร้อมชุมชนด้านสุขภาวะที่ดี

กรอบแนวคิดการวิจัย (Research Framework)

ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมชุมชนด้านต่าง ๆ สามารถสังเคราะห์ตัวแปรที่ใช้ในการประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวได้ 10 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความร่วมมือและการบริหารจัดการ การบริหารจัดการที่ดีสามารถช่วยลดความเสี่ยงและผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนในอนาคต ทำให้มีความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และสามารถจัดทำแผนงานที่จะช่วยลดความล้มเหลวของชุมชน (Asare-Kyei et al., 2017)

2. ด้านการผลิตและการตลาด การวิเคราะห์สภาพตลาดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต จะช่วยให้ทราบความต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยว กฎระเบียบและเงื่อนไขทางการตลาดต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบการทำธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่จะนำไปสู่ความล้มเหลว (Kruize et al., 2016)

3. ด้านคุณธรรมและความเป็นเจ้าของ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน หากมีการปฏิบัติหรือการจัดการที่ขัดแย้งกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว การดำเนินการเหล่านั้นอาจล้มเหลวได้ (Dimitriou, 2017)

4. ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมเดิมของชุมชนถูกหล่อหลอมขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมของชุมชนซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน หากเป็นวัฒนธรรมปิด ไม่เปิดรับสิ่งใหม่จากภายนอก จะส่งผลต่อการปรับตัวของชุมชนและการพัฒนาชุมชนที่ล่าช้า แต่หากชุมชนเปิดรับวัฒนธรรมภายนอกมากเกินไปโดยขาดการเรียนรู้และพิจารณา วัฒนธรรมเหล่านั้นอาจทำลายอัตลักษณ์ของชุมชนได้ การส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ส่งผลการรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน (Brett et al., 2006)

5. ด้านผู้นำชุมชน ผู้นำและทีมงานที่เข้มแข็งเป็นความพร้อมสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลง

ได้

โดยต้องมีความสามารถในการสร้างทีมงานที่มีศักยภาพนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง เปิดใจรับรู้สภาพปัญหาและเต็มใจแก้ไข ปัญหา กล้าเผชิญต่อประเด็นที่โต้แย้งอย่างมีเหตุผล เต็มใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้คำแนะนำการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นทีมสามารถบรรลุเป้าหมายสำเร็จได้โดยง่าย มีความสามารถในการสื่อสารที่ชัดเจน เข้าใจต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ เข้าใจเป้าหมาย เข้าใจลักษณะและขั้นตอนการทำงาน และมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างทีมงานด้วยกัน (Shelley et al., 2016)

6. ด้านกฎระเบียบและวินัยชุมชน การทำโครงการต่าง ๆ จะต้องผ่านกระบวนการประชาสังคม โดยชุมชนเห็นชอบให้เป็นแนวทางการปฏิบัติของชุมชน การส่งเสริมให้เกิดวินัยในชุมชนมิใช่เป็นหน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่ต้องช่วยกันส่งเสริมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน รวมถึงการยึดถือหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นธรรม มีหลักการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน โดยกำหนดเป็นกฎระเบียบเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่สมาชิกชุมชนทุกคนต้องปฏิบัติตาม (Benites-Lazaro & Mello-Théry, 2019)

7. ด้านการสื่อสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการพัฒนาไปสู่ชุมชน เช่น ผ่านผู้นำชุมชน ผ่านผู้นำทางด้านจิตวิญญาณที่ชุมชนนับถือ เป็นต้น (Gebrezgi et al., 2017)

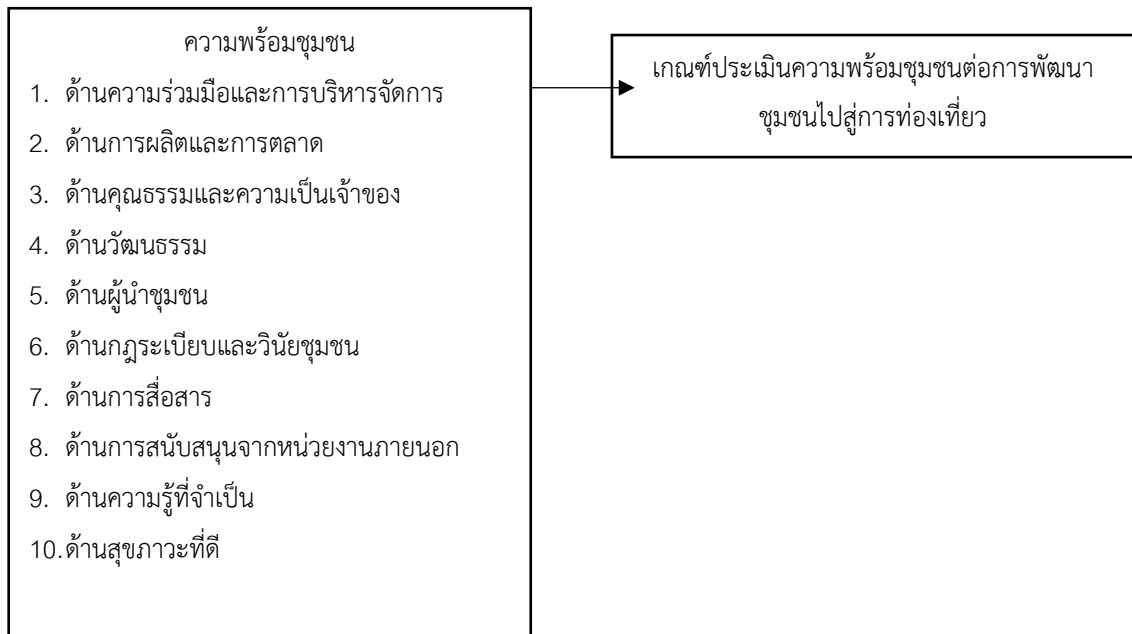
8. ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการพัฒนาไปสู่ชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการปรับตัวและนำไปสู่พัฒนาชุมชน ทั้งนี้ ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมที่เพียงพอจึงจะสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้นได้ (Han et al., 2018)

9. ด้านความรู้ที่จำเป็น หากปราศจากความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน อาทิเช่น ความรู้ด้านการตลาด ความรู้ด้านการสื่อสาร ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ใหม่ด้านการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนา

ชุมชน เป็นต้น ชุมชนอาจจะไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างเหมาะสมและอาจนำมาซึ่งความผิดพลาดเสียหายได้ (Kruize et al., 2016)

10. ด้านสุขภาวะที่ดี การสร้างเสริมสุขภาวะให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ โดยการพัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ชุมชนได้ (Pender, Murdaugh, & Parson, 2011)

ทั้งนี้ จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมชุมชนด้านต่าง ๆ สามารถกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพ

วัตถุประสงค์ (Objective of the Research)

เพื่อศึกษาองค์ประกอบความพร้อมชุมชนในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือสำหรับการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว

วิธีวิจัย (Research Methodology)

การศึกษานี้ประกอบความพร้อมชุมชนสำหรับการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว กรณีศึกษา พื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ จำนวน 400 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จากสูตรของ Khazanie (1996) ซึ่งใช้ในกรณีที่ไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอนและไม่ทราบค่าสัดส่วนของประชากร ดังนี้

$$N = \frac{Z^2}{4e^2} = \frac{1.96^2}{4(0.05)^2} = 384.16$$

เมื่อ n คือ ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

Z คือ ค่า Z ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งมีค่าเท่ากับ 1.96

e คือ ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ (การวิจัยครั้งนี้กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Multiple Choices Question) จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 การประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว ซึ่งเป็นข้อคำถามแบบมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scales) 5 ระดับ จำนวน 48 ข้อ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลการประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดย 1) ตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outlier) โดยพิจารณาตัดข้อมูลประเภทมาตราส่วน (Scale) ที่มีค่า Z - Score น้อยกว่า -3.00 หรือมากกว่า 3.00 เนื่องจากการประมาณค่าการแจกแจงโค้งปกติ จะมีข้อมูลร้อยละ 99 ที่อยู่ในพื้นที่ 3 ช่วงของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของค่าเฉลี่ย (ซูตริ์ วงศ์รัตน์, 2544) 2) ตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล โดยการตรวจสอบความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ซึ่งข้อมูลที่มีลักษณะการกระจายตัวแบบปกติต้องมีค่าความเบ้และความโด่งไม่เกิน ± 1.00 กรณีที่ข้อมูลเบ้บวก จะทำการแก้ไขข้อมูลด้วย Log กรณีที่ข้อมูลเบ้ลบ จะทำการแก้ไขข้อมูลด้วย Square Root และกรณีที่ข้อมูลโด่งหรือแบนราบ จะทำการแก้ไขข้อมูลด้วย Reciprocal (Hair et al., 1998) 3) ทดสอบความเหมาะสมของขนาดตัวอย่างด้วยค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.50 (Kerlinger, 1986) และสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจด้วยค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity 4) สกัดตัวแปรด้วยวิธี Principal Component Analysis ซึ่งทำการวิเคราะห์โดย Correlation Matrix และหมุนแกนเพื่อให้ตัวแปรทั้งหมดถูกจัดลงในองค์ประกอบที่เหมาะสมด้วยวิธี Varimax with Kaiser Normalization กำหนดให้ค่าไอเกน (Eigen Value) ต้องมากกว่า 1 โดยเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factors Score) มากกว่า 0.30 (Burns & Grove, 1993; Stevens, 1996) และในแต่ละองค์ประกอบต้องประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป และ 5) ทำการตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ที่ได้จากการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล (Research Conclusions and Discussion)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนต่าง ๆ ในพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือ จำนวน 400 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 283 ราย คิดเป็นร้อยละ 70.75 มีอายุระหว่างมีอายุระหว่าง 31 – 50 ปี จำนวน 262 ราย คิดเป็นร้อยละ 65.50 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปหรืออาชีพอิสระ และพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 288 ราย คิดเป็นร้อยละ 72.00 และมีบทบาทในชุมชนเป็นเพียงประชาชนในชุมชน จำนวน 374 ราย คิดเป็นร้อยละ 93.50

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) โดยตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกณฑ์การประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว รวม 48 เกณฑ์ สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outlier) โดยพิจารณาตัดข้อมูลประเภทมาตราส่วน (Scale) ที่มีค่า Z - Score น้อยกว่า -3.00 หรือมากกว่า 3.00 พบว่ามีค่าผิดปกติ จำนวน 40 ตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยทำการตัดข้อมูลออก จึงเหลือข้อมูล จำนวน 360 ตัวอย่าง

2. การตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล โดยการตรวจสอบความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ซึ่งข้อมูลที่มีลักษณะการกระจายตัวแบบปกติต้องมีค่าความเบ้และความโด่งไม่เกิน ± 1.00 พบว่าตัวแปร ที่ทำการศึกษา มีลักษณะการกระจายตัวแบบปกติ

3. การทดสอบความเหมาะสมของขนาดตัวอย่างด้วยค่าสถิติ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.50 (Kerlinger, 1986) และสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ ปัจจัยเชิงสำรวจด้วยค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่า KMO (Kaiser-Meyer- Olkin) และการทดสอบ Bartlett

การวิเคราะห์		ค่าที่ได้
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		0.547
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	14,769.799
	df	1,128
	P-Value	0.000

จากตารางที่ 1 พบว่าตัวแปรในการวิเคราะห์องค์ประกอบมีค่า KMO (Kaiser-Meyer- Olkin) เท่ากับ 0.547 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมในการใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ และจากการทดสอบ Bartlett พบว่ามีค่า P-Value เท่ากับ 0.000 แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจได้

4. การสกัดตัวแปรด้วยวิธี Principal Component Analysis ซึ่งทำการวิเคราะห์โดย Correlation Matrix และหมุนแกนเพื่อให้ตัวแปรทั้งหมดถูกจัดลงในองค์ประกอบที่เหมาะสมด้วยวิธี Varimax with Kaiser Normalization โดยกำหนดให้ค่าไอเกน (Eigen Value) ต้องมากกว่า 1 และเลือกค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factors Score) มากกว่า 0.30 (Burns & Grove, 1993; Stevens, 1996) ทั้งนี้ ในแต่ละองค์ประกอบต้องประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของเกณฑ์การประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว โดยการสกัดตัวแปรด้วยวิธี Principal Component Analysis วิเคราะห์ด้วย Correlation Matrix และหมุนแกนเพื่อให้ตัวแปรทั้งหมดถูกจัดลงในองค์ประกอบที่เหมาะสมด้วยวิธี Varimax with Kaiser Normalization ซึ่งกำหนดให้ค่าไอเกน (Eigen Value) ต้องมากกว่า 1 สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 องค์ประกอบ ค่าไอเกน และร้อยละความแปรปรวนขององค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าไอเกน		
	รวม	ร้อยละความแปรปรวน	ร้อยละความแปรปรวนสะสม
1	8.356	17.409	17.409
2	4.632	9.651	27.059
3	3.001	6.251	33.310
4	2.822	5.879	39.189
5	2.540	5.291	44.480
6	2.428	5.057	49.538
7	2.245	4.677	54.215
8	1.880	3.917	58.132
9	1.702	3.546	61.678
10	1.659	3.457	65.134
11	1.623	3.380	68.515
12	1.378	2.872	71.386
13	1.256	2.616	74.002
14	1.090	2.271	76.273
15	1.034	2.154	78.427

จากตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาค่าความเข้ากันได้ของตัวแปร สามารถจัดตัวแปร จำนวน 48 ตัวแปร เข้าสู่องค์ประกอบได้ 15 องค์ประกอบ แต่เมื่อพิจารณาเลือกตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า 0.300 และกำหนดให้ในแต่ละองค์ประกอบต้องประกอบด้วยตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัวแปรขึ้นไป สามารถจัดตัวแปร จำนวน 48 ตัวแปร เข้าสู่องค์ประกอบได้ 8 องค์ประกอบ

5. การตั้งชื่อองค์ประกอบใหม่ จากการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) สามารถจัดตัวแปร จำนวน 48 ตัวแปร เข้าสู่องค์ประกอบได้ 8 องค์ประกอบ ซึ่งกำหนดชื่อองค์ประกอบใหม่ได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการ วินัยชุมชน และการสื่อสาร ประกอบด้วย การบริหารกองทุนด้วยหลักธรรมาภิบาล แผนการพัฒนาที่เหมาะสมกับชุมชน การกำหนดหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน โครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน ผู้นำชุมชน/สมาชิกชุมชนเข้าใจโครงสร้างการทำงานและบทบาทหน้าที่ของตน การจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและตรวจสอบได้ การกำหนดกติกา/ข้อตกลงด้านผลผลิตและการบริการ การมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการรับรองคุณภาพและมีมาตรฐาน การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน การปฏิบัติตามกฎระเบียบ การสื่อสารข่าวสารและกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง และการมีช่องทางให้สมาชิกชุมชนและผู้เกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็น

องค์ประกอบที่ 2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและความรู้ที่จำเป็น ประกอบด้วย การรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ความร่วมมือจากหลายภาคส่วนที่เพียงพอต่อการพัฒนาชุมชน ความรู้ด้านการรวมกลุ่มและการสร้างความมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน ความรู้ด้านการเงินและการจัดทำบัญชี ความรู้ด้านการ

พัฒนาสินค้าและบริการ การทำความสะอาด/การฆ่าเชื้ออย่างต่อเนื่อง และการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงานและนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 คุณธรรมและความเป็นเจ้าของ ประกอบด้วย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และจิตอาสา สมาชิกชุมชนเป็นเจ้าของกิจการชุมชนเอง และการมีส่วนร่วมของเยาวชน

องค์ประกอบที่ 4 การปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ ประกอบด้วย การจัดทำและปรับปรุงแผนการตลาดอย่างสม่ำเสมอ ช่องทางการตลาดที่หลากหลาย พหุติกรรมเชิงป้องกัน และระบบการใช้จ่ายโดยไร้เงินสด

องค์ประกอบที่ 5 โครงสร้างพื้นฐานและความเป็นผู้นำ ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวผู้นำที่รับผิดชอบในงานแต่ละด้าน ความรู้ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของผู้นำชุมชน ทักษะการคัดเลือกและส่งต่อภารกิจความรับผิดชอบต่อผู้นำรุ่นหลังของผู้นำชุมชน และหลักธรรมาภิบาลและกฎระเบียบปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับ

องค์ประกอบที่ 6 การผลิตและการตลาด ประกอบด้วย การพัฒนาผลผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด การนำผลผลิตของชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ ศักยภาพในการเชื่อมโยงชุมชนและตลาด และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขของตลาดและความต้องการของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 7 ความต่อเนื่อง ประกอบด้วย การติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ และการสืบทอดวัฒนธรรมชุมชน

องค์ประกอบที่ 8 ปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย แผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน เยาวชนในชุมชนต้องการสานงานต่อจากผู้ใหญ่ในชุมชน และผู้นำชุมชนพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าการท่องเที่ยวชุมชนจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกในชุมชนได้ โดยประเภทการท่องเที่ยวที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชนสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงสันติภาพ ทั้งนี้ ต้องการให้การท่องเที่ยวเป็นอาชีพสร้างรายได้เสริม และคาดหวังให้การท่องเที่ยวชุมชนช่วยพัฒนาครอบครัวและชุมชน คือ ช่วยให้มีกิน มีใช้ มีเงินเก็บ มีความมั่นคง (พอเพียง)

ผลการศึกษาพบว่าองค์ประกอบเกณฑ์ความพร้อมชุมชนที่มีต่อการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว จำนวน 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการ วินัยชุมชน และการสื่อสาร 2) การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกและความรู้ที่จำเป็น 3) คุณธรรมและความเป็นเจ้าของ 4) การปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ 5) โครงสร้างพื้นฐานและความเป็นผู้นำ 6) การผลิตและการตลาด 7) ความต่อเนื่อง และ 8) ปัจจัยอื่น ๆ ทั้งนี้ เป็นเพราะการบริหารจัดการที่ดีจะช่วยลดความล้มเหลวของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Asare-Kyei et al. (2017) เนื่องจากการทำโครงการต่าง ๆ ต้องผ่านกระบวนการประชาสังคม ดังนั้น การส่งเสริมให้เกิดวินัยในชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่ต้องช่วยกันเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นแก่ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Benites-Lazaro & Mello-Théry (2019) การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมีส่วนสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการพัฒนาไปสู่ชุมชน ความสอดคล้องกับแนวคิดของ Gebrezgi et al. (2017) นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมการพัฒนาไปสู่ชุมชน อีกทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการปรับตัวและนำไปสู่พัฒนาชุมชนซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ Han et al. (2018) ด้านความรู้ที่จำเป็นเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากหากปราศจากความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนแล้ว ชุมชนก็อาจจะไม่สามารถพัฒนาไปได้อย่างเหมาะสมและอาจจะนำมาซึ่งความผิดพลาดเสียหายได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kruize et al. (2016) คุณธรรมและจริยธรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาชุมชน หากมีการปฏิบัติหรือการจัดการที่ขัดแย้งกับหลักคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว การดำเนินการเหล่านั้นอาจเกิด

ความล้มเหลว สอดคล้องกับแนวความคิดของ Dimitriou (2017) ผู้นำและทีมงานที่เข้มแข็งจะช่วยให้ชุมชนมีศักยภาพในการนำชุมชนไปสู่ความเข้มแข็ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Shelley et al. (2016) การวิเคราะห์สภาพตลาดจะช่วยให้ทราบความต้องการของตลาดและนักท่องเที่ยว รวมถึงการมองเห็นรูปแบบการทำธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Kruijs et al. (2016)

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย (Contribution of the Study)

ความพร้อมชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่เป็นหัวใจสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จตามแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่กลุ่มเขตธนบุรีเหนือที่มีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว ทั้งจากนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาเมือง การลงทุนของภาคเอกชน แนวคิดใหม่ที่นำไปสู่ข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร การพัฒนาเชื่อมระบบขนส่งมวลชน ล้อ ราง และเรือ รวมถึงการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน ตลอดจนจุดแข็งสำคัญด้านการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์และผลักดันให้มีการประเมินความพร้อมชุมชนในการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การยกระดับความพร้อมชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม ผู้ที่สนใจศึกษาควรต่อยอดผลการศึกษาโดยการกำหนดค่าคะแนนน้ำหนักความสำคัญของแต่ละเกณฑ์ การพัฒนาระบบประเมินความพร้อมชุมชนในการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยว รวมถึงการจัดทำระบบฐานข้อมูลกลางที่เป็นศูนย์รวมในการจัดเก็บผลการประเมินความพร้อมชุมชนในการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวของทุกชุมชน เพื่อให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนไปสู่การท่องเที่ยวสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การยกระดับความพร้อมชุมชนเพื่อสร้างความยั่งยืนด้านการท่องเที่ยวต่อไป

รายการอ้างอิง (References)

- กรุงเทพมหานคร. (ม.ป.ป.). *แผนพัฒนาเชิงพื้นที่ กลุ่มเขตกรุงเทพมหานครเหนือ*. สืบค้น วันที่ 15 มิถุนายน 2565 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/upload/user/00000060/ITA/4/4.364.pdf>
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Asare-Kyei, D., Renaud, F.G., Kloos, J., & Walz, Y. (2017). Development and validation of risk profiles of West African rural communities facing multiple natural hazards. *PLoS ONE*, 12(3). 45-60.
- Benites-Lazaro, L.L., & Mello-Théry, N.A. (2019). Empowering communities? Local stakeholders' participation in the clean development mechanism in Latin America. *World Development*, 114(C), 254-266.
- Brett, J., Behfar, K., & Kern, M.C. (2006). Managing multicultural teams. *Harvard Business Review*, 84(11), 84-91.
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *The practice of nursing research: conduct, critique, & utilization* (4th ed.). Philadelphia: W.B. Saunders Company.
- Dimitriou, C.K. (2017). From theory to practice of ecotourism: major obstacles that stand in the way and best practices that lead to success. *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation*, 8(1), 26-37.
- Gebrezgi, M.T., Trepka, M.J., Kidane, E.A. (2017). Barriers to and facilitators of hypertension management in Asmara, Eritrea: patients' perspectives. *Journal of Health Population and Nutrition*, 36(11), 1-7.

- Hair, J., Anderson, R., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis* (5th ed.). New Jersey: Upper Saddle River, Prentice-Hall.
- Han, X., Chen, H., Huang, D., Fei, L., Cheng, C., Huang, H., Guo-Cheng, Y. & Guo, G. (2018). Home-country government support, interstate relations and the subsidiary performance of emerging market multinational enterprises. *Journal of Business Research*, 93, 160-172.
- Kerlinger, F.N. (1986). *Foundations of behavioral research* (3rd ed.). USA: Hort, Rinehart and Winson.
- Khazanie, R. (1996). *Statistics in a world of applications* (4th ed.). New York: Harper Collins.
- Kruize, J.W., Wolfert, J., Scholten, H., Verdouw, C.N., Kassahun, A. & Beulens, A.J.M. (2018). A reference architecture for Farm Software Ecosystems. *Computers & Electronics in Agriculture*, 125, 12-28.
- Pender, N.J., Murdaugh, C.L., & Parsons, M.A. (2011). *Health promotion in nursing practice* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Shelley, K.D., Belete, Y.W., Phiri, S.C., Musonda, M., Kawesha, E.C., Muleya, E.M., Chibawe, C.P., van den Broek, J.W., Vosburg, K.B. (2016). Implementation of the Community Health Assistant (CHA) cadre in Zambia: A process evaluation to guide future scale-up decisions. *Journal of Community Health*, 41(2), 398-408.
- Stevens, J. (1996). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (3rd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.